

Завадських Г.М.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки і бізнесу,
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-365-4-6>

ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ПОВОЄННОГО ПЕРІОДУ

За останні роки в Україні відбувається помітне зменшення обсягів інвестицій у основний та оборотний капітал у відсотках до ВВП. З 2016 року ці показники знизилися з 21,7% до 7,5% у 2020 році, скоротившись більш ніж удвічі. У 2021 році, коли економіка почала активно відновлюватися після кризи COVID-19, інвестиції зросли до 10,1% ВВП, але залишаються значно нижчими, ніж у інших країнах, що розвиваються, Центральної та Східної Європи, де цей показник зазвичай становить 25-30% ВВП.

Важливо зазначити, що повномасштабна війна в Україні є основним негативним фактором, який впливає на привабливість для інвестицій в Україні. Це підтверджується результатами опитування, проведеного Європейською бізнес-асоціацією у першому півріччі 2022 року. Інтегральний індекс інвестиційної привабливості України за перше півріччя знизився на 0,56 пункту з п'яти можливих до 2,17, що становить найнижче значення з 2013 року [4].

Більшість капітальних інвестицій в Україні фінансується за рахунок власних коштів підприємств (понад 72%), тоді як лише невелика частина (близько 3,3% за 9 місяців 2021 року) залежить від кредитів українських банків та інших позик. Приблизно 13% капітальних інвестицій фінансуються за рахунок державних та місцевих бюджетів.

Збільшення прямих іноземних інвестицій в економіку України в основному зумовлене реінвестуванням доходів іноземних інвесторів (близько \$5,6 млрд за 11 місяців 2021 року). Але при цьому потік нових іноземних інвестицій в капітал

українських підприємств залишається невеликим – близько \$800 млн за січень-листопад 2021 року. Це найнижчий показник з 2014 року та значно менший, ніж у період з 2005 по 2013 рік (в середньому \$6,2 млрд за рік) [2].

Головними перешкодами та ризиками щодо припливу інвестицій в Україну в повоєнний період є наступні:

1. Недостатня ефективність державних установ призводить до непостійного захисту прав інвесторів, порушення принципів конкурентної боротьби та збільшення ризику корупції.

Згідно з аналізом Європейської бізнес-асоціації, у другій половині 2021 року Індекс інвестиційної привабливості скоротився до 2,73 балів з можливих 5 (у порівнянні з 2,84 балами у першому півріччі). За результатами опитування керівників компаній, основні перешкоди розвитку інвестиційного клімату залишаються незмінними: неефективна судова система (87% опитаних), високий рівень корупції (85%) та тіньова економіка (76%). Інші часті перешкоди включають геополітичні напруження, енергетичні кризи, недосконале державне управління, реформну стагнацію, складну податкову систему, постійні зміни в уряді та інші.

Згідно з результатами опитування Американської торговельної палати, за третій квартал 2021 року, головними пріоритетами для поліпшення бізнес-клімату в Україні є впровадження справжньої та ефективної судової реформи, верховенства права, справедливого правосуддя та боротьба з корупцією (93% опитаних). Інші важливі напрями включають гарантування справедливої, рівної, передбачуваної та прозорої податкової політики та чесної конкуренції (52%); забезпечення макроекономічної стабільності та співпраця з МВФ (26%); передбачуваність нормативно-правового середовища для інвесторів (23%); захист інвестицій та прав власності (21%).

2. Низький розвиток внутрішнього ринку зменшує зацікавленість інвесторів у розвитку бізнесу в Україні.

Згідно з аналізом, проведеним компанією EY, розвиток місцевого ринку вважається важливою перевагою для інвесторів, яка може стати ключовим фактором для позиціонування економіки України. Також зауважується, що Україна займає перше

місце у світі та друге місце в Європі за потенціалом Nearshoring, що є глобальним трендом у перенесенні виробництва в більш «дешеві» країни та диверсифікації ланцюгів поставок, враховуючи вартість робочої сили та природні можливості.

Але водночас низький рівень внутрішнього попиту обмежує потенціал економічного зростання України. Понад 90% грошових доходів населення спрямовується на поточне споживання, переважно на придбання основних товарів та послуг. Низький рівень доходів призводить до того, що частка заощаджень в ВВП дуже низька – близько 2% наявних доходів населення у 2019–2020 роках, порівняно з 10-15% у країнах ЄС. Це низький рівень заощаджень обмежує попит на товари тривалого використання, що можуть бути вироблені в Україні [1]. Така ситуація зменшує зацікавленість інвесторів у розширенні виробництва, оскільки їм важко прогнозувати збільшення ринків збуту своєї продукції.

Неефективне використання потенціалу банківської системи для підтримки реального сектору стає основною проблемою. Протягом останніх 10 років рівень кредитування економіки (за активними кредитами) в Україні знизився з 80% до 15% ВВП, що є одним з найнижчих показників серед розвиваючихся ринків (на відміну від Польщі – 59%, Грузії – 80% ВВП). Навіть при збільшенні залишків коштів на депозитних рахунках у 2020–2021 роках, менше 50% цих коштів були спрямовані на цілі кредитування, що є історично низьким рівнем.

Крім того, частка безризикових активів (зокрема, ОВДП та депозитні сертифікати НБУ) у структурі активів банків зростає до близько 40%, а прибутковість активів склала 5,2%. Це свідчить про відсутність достатніх стимулів для банків збільшувати кредитування та підвищувати рівень бізнес-ризиків [1].

Банківський сектор України характеризується надмірною регуляцією, що робить його менш привабливим для міжнародних банківських груп, навіть при високій прибутковості. З 2015 року не було жодного приходу іноземного банку або банківської групи в Україну, навпаки, іноземні інвестори відходили від українського банківського ринку.

Для поліпшення ситуації в банківській системі України необхідні дерегуляція та сприяння впровадженню нових

концепцій банківської діяльності, зокрема, щодо малих банків з інноваційними моделями розвитку та кредитних організацій небанківського сектору. Розширення присутності іноземних банківських та фінансових груп в Україні позитивно вплине на кредитну активність банків [5].

Після перемоги війни з Росією Україна може очікувати позитивних перспектив у сфері приваблення інвестицій. Завершення конфлікту сприятиме стабілізації політичної та економічної ситуації в країні, що стане ключовим фактором для залучення зарубіжних інвесторів.

Однією з основних переваг України після війни буде зміцнення довіри зарубіжних партнерів і інвесторів. Завершення конфлікту сприятиме підвищенню стабільності та передбачуваності у країні, що зробить її більш привабливою для іноземного капіталу.

Крім того, після відновлення миру українська економіка матиме можливість відновити та розвивати свої промислові та інфраструктурні потенціали. Це може включати відновлення зруйнованих об'єктів, розвиток нових технологій та модернізацію виробництва.

Зниження геополітичного ризику після завершення конфлікту також збільшить інтерес іноземних інвесторів до України. Країна матиме можливість активізувати свою зовнішню торгівлю та економічне співробітництво з іншими країнами, що сприятиме залученню іноземних інвестицій.

Однак важливо пам'ятати, що позитивні перспективи України щодо припливу інвестицій після перемоги у війні з Росією будуть залежати від реформаторських зусиль влади, боротьби з корупцією, покращення інвестиційного клімату та забезпечення правової стабільності.

Література:

1. Вишлінський Г., Репко М. та ін. Економіка України під час війни: звіт за жовтень 2022. Центр економічної стратегії, German Economic Team. 22 с.
2. Ємець В.В. економічний розвиток у повоєнний період в Україні: загальні аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 7. С. 51–56.

3. Гуткевич С.О., Шеремет О.О., Завадських Г.М. та інші. Інвестиційна пріоритетність галузей економіки : монографія / за заг. ред. проф. Гуткевич С.О. Харків : «Діса Плюс», 2021. 208 с.

4. Лобунець Т., Гончар Г. Особливості інвестування бізнесу в умовах війни. *Наукові перспективи*. 2022. № 8 (26). С. 155–164.

5. Zavadskykh H., Fradynskyi O, Puhalskyi V., Didukhovych A., Popliuiko Y. Financial Stability during the Post-crisis Period: Strategies for Recovery and Support of Economic Development. *Economic Affairs*. February 2024. Vol. 69. P. 251–260.